

Zárójelentés a 47023 számú kutatási projektről: Az Avatamszaka-szútra kínai kommentárjai

1. Az alapszöveg: az Avatamszaka-szútra különböző változatai

Négy éves kutatási projektemben a mahájána buddhizmus egyik legfontosabb szútrájához, az Avatamszaka-szútrához írott kínai kommentárokat vizsgáltam. Ez a mű az egyik legterjedelmesebb mahájána szútra, teljes egészében két kínai fordításban és egy tibeti fordításban maradt fenn. Szanszkritul csak két fejezet, a Dasabhúmika-szútra és a Gandavyúha-szútra őrződött meg. Kutatásom első lépéseként a különböző verziókat hasonlítottam össze, hogy világossá tegyem azt az kiindulási alapot, amely a kínai buddhista kommentátorok rendelkezésére állt.

Elkészítettem egy összehasonlító táblázatot, amely tartalmazza a tibeti és kínai nyelven fennmaradt mű fejezeteit és az ezekhez kapcsolódó önálló fordításokat. Az Avatamszaka-szútra egyes fejezeteit ugyanis a teljes fordítás megjelenése (420) előtt önálló műként már lefordították, illetve ez után is egyes fejezeteket továbbra is önálló műként kezeltek, és újra lefordították. Ebben a táblázatban helyet kap a szanszkrit szöveg fejezet címei is, mert a kínai szerzetes, Zhiyan kommentárjában megemlíti, hogy kolostorában látott egy szanszkrit kéziratot, s fejezetek címeit lefordította kínaira. Az összehasonlításból kiderül, hogy idővel az Avatamszaka-szútra egyre bővült, a 699-ben Siksánanda által készített fordítás tartalmaz olyan fejezetet, amely a 420-ban Buddhahadra által lefordított szöveg még nem tartalmaz, és a 9. században készült tibeti fordítás két fejezettel hosszabb, mint Siksánandáé. A másik nagy különbség, hogy a különböző változatoknak eltér a fejezet-beosztása: ami egyikben egy fejezet, az a másikban több fejezetre oszlik. Nem tudni, hogy ez az eltérés az eredeti kéziratok különbözőségének vagy a fordítók szerkesztési munkájának tudható-e be. Kutatásaimban részletesen foglalkoztam az egyes fordításokkal, stílusával, s egyéb jellemzőivel. Erről a témáról a következő cikket publikáltam:

- Az Avataṃsaka-sūtra kínai szövegváltozatai. In: Szabolcs Felföldi (szerk.), Abhivādāna, Tanulmányok a hatvanéves Wojtilla Gyula tiszteletére, Szeged, 2005, pp.173-184.
- Az Avataṃsaka-sūtra tibeti és szanszkrit szövegváltozatai. Essays in honour of Professor George Kara. 2005, pp. 349-348.
- The History of the *Buddhāvataṃsaka-sūtra*: Shorter and Larger Texts. In: *Reflecting Mirrors: Perspectives on Huayan Buddhism*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2007. pp. 139-167.

2. A kínai buddhista kommentár-irodalom kialakulás és főbb jellemzői

A buddhista kommentár-irodalom természetesen nem az Avatamszaka-szútrával vette kezdetét, már szinte az első buddhista szútrák Kínába érkezésével megszülettek az első kommentárok. Feltehetően maguk a külföldi fordítók szolgáltak szóbeli magyarázatokkal, hogy kínai híveik jobban megértsék az idegen tanításokat. A buddhista tanításokat kezdetben a klasszikus kínai filozófia műveivel tették érthetőbbé. Erre jó példa a Mouzi eloszlata a kételyeket, amely az egyik leghíresebb híres kínai buddhista apologetikus értekezés. Ebben a buddhista hívő konfucianizmus és taoizmus könyveire hivatkozva magyarázza el a buddhizmus eszméit, hogy az ismeretlent az ismerttel magyarázza meg.

Itt merül fel az a fontos szempont, hogy a buddhista művek rendkívül terjedelmesek, szerteágazók, így egy ember végig sem tudja olvasni valamennyit. A konfucianus klasszikusok ezzel szemben sokkal rövidebbek, kívülről meg lehet tanulni őket. A buddhista erre azt felelte, hogy nem kell az összeset elolvasni, csak azt kell ismerni, amit a gyakorlataiban a buddhista törekvő felhasznál. Érezve a buddhista irodalom nagysága miatti bizonytalanságot, az első fordítók fordításaik előszavában már megpróbálták megszerezni a buddhista tanításokat. Ez tekinthető a tanítások osztályozása (*panjiao*) előfutárának, amely bonyolult rendszerbe foglalja a buddhista tanokat a kezdeti, megvilágosodáskor átadott tanoktól egészen a nirvánába térés előtti kinyilatkoztatásig. Fontos újítása a kínai buddhizmusnak a *kepan*, a szöveg tagolása, amely a szútra szövegét részekre tagolja, azt implikálva, hogy egy-egy egységben tartalmi koherencia fedezhető

fel. Ez a találmány nagyon jelentős az Avatamszaka-szútra exegézisében, mivel a mű terjedelmessége miatt a szöveg tagolása által a szútra áttekinthetőbbé válik.

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozom az alábbi művekben:

- A kínai buddhizmus története. ELTE Kelet-ázsiai Tanszék, 2004, 156 p.
- Mou mester elosztatja a kételyeket: az első kínai buddhista apológia. In: Kínai filozófia és vallás a középkor hajnalán, Sinológiai Műhely 5. Balassi Kiadó, 2005, pp. 235-295.
- Hermeneutical Methods in Chengguan's Commentary to the Avatamsaka-sūtra. *Ars Decorativa* 23 (2004): pp. 9-16.

3. A Huayan iskola kommentárjai

A Tang-korban élte virágkorát a Huayan iskola, amely a kínai buddhizmus sajátos iskolája, Indiában nem létezett, de tanai Kínából elterjedtek Koreába és Japánba is. Az iskola mesterei: Zhiyan, Fazang, Huiyuan, Li Tongxuan és Chengguan elsődleges feladatuknak tekintették az Avatamszaka-szútra exegézisét, kommentárokat írtak ehhez a műhöz. Találunk olyan munkákat ezek között, amelyek a szútra mondanivalóját próbálják összefoglalni rövid esszéikben, de olyanokat is, amelyek a szútrát mondatról mondatra magyarázzák több száz oldalon keresztül. Főleg ez utóbbi munkákra koncentráltam kutatásaimban, arra kerestem a választ, hogy milyen módszerekkel tárják fel a szöveg jelentését, és mennyit tesznek hozzá a szöveg eredeti jelentéséhez, azaz saját kultúrájuk, műveltségük és koruk mennyire befolyásolja szövegértelmezésüket. Természetesen a kommentárok terjedelme miatt lehetetlenség az egész szöveget ebből a szempontból vizsgálni, de egyes fontosabb kérdések kapcsán összehasonlítottam a különböző szövegeket.

Egyik ilyen kiemelten fontos kérdés a természet-keletkezés fogalma a Huayan buddhizmusban. A szakirodalomban úgy tekintenek erre, mint a Huayan iskola egyik újítására, amelyik látszólag az Avatamszaka-szútrából származik, valójában azonban a kínai mesterek csak belemagyarázzák a szútrába, s inkább a *Hit felkeltése a Mahajánában* című műben keresendő az eredete. A kifejezés a legkorábbi kínai fordítás

harmickettedik fejezetének címéből ered: A Tathágata-természet keletkezése. Ez a fejezet azt meséli el, hogy a Buddha miként jelenik meg a világban, milyen Buddha teste, hangja és tudata. A természet-keletkezés fogalma azt jelenti, hogy a tiszta tudatból miként jönnek létre a világ jelenségei. Kutatásaimban rámutattam, hogy valójában ez a jelentés az Avatamszaka-szútrából is kiolvasható, mivel a szútra azt mondja el, hogy a teljesen tiszta entitás, Buddha miként jelenik meg a szennyezett világban.

Egy másik ilyen téma a csak-tudatosság verse az Avatamszaka-szútrában. Ez a vers a tudatot a festőhöz hasonlítja: miként a festő megfesti a vásznon a tárgyakat, a tudat ugyanúgy teremti meg a tárgyakat a világban. Összevettem a különböző változatokat, s megállapítottam, hogy a tibeti verzió sokszor nem támasztja alá azt az állítást, hogy a vers Jogácsára tanokat foglal össze. Így a kínai fordítások nagyban befolyásolták a kommentátorokat abban, hogy a Jógácsára tanokat fedezték fel ebben a versben. Fazang és Chengguan *A hit felkeltése a mahájána* c. mű alapján értelmezik a verset. Fazang azonban megelégszik a tipikus huayan terminológia rávetítésével, addig Chengguan megpróbálja a szöveget a buddhista irodalom keretei között értelmezni, gyakran hivatkozik más buddhista művekre.

Ehhez a témához kapcsolódó publikációk:

- Busshin no umu – Chōkan no kaishaku shita hosshōshū to hossōshū no ronsō ni tsuite [The Existence or Nonexistence of the Mind of Buddha: A Debate between Faxingzong and Faxiangzong in Chengguan's interpretation]. In: *Tōdaji sōken zengō ronshū*. Kyoto: Hōzōkan, 2004. pp. 28-36.
- Buddhizmus a Heian-korban: Saicho és Kukai. In: Szerdahelyi István (szerk.), *Japanológiai körkép*, Eötvös Kiadó, Budapest, 2007, pp. 183-201.
- A Huayan Paradigm for Classification of Mahāyāna teachings: The Origin and Meaning of *Faxiangzong* and *Faxingzong*. In: *Reflecting Mirrors: Perspectives on Huayan Buddhism*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2007. pp. 195-220.
- Manifestation of the Absolute in the Phenomenal World: Nature Origination in Huayan Exegesis. *Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient* 93 (szerkesztés alatt)

- Huayan Texts in Dunhuang. In: Lilla Russel-Smith and Imre Hamar (eds.) *Dunhuang and Sir Aurel Stein*. Brepols (szerkesztés alatt)
- La métaphore du peintre : Le poème *yogācāra* dans *l'Avatamsaka-sūtra* et ses interprétations chinoises. In: *La métaphor dans Buddhism*, ed. Frédéric Girard, Paris. (szerkesztés alatt)
- A csak-tudat filozófia az Avatamszaka-szútrában. *Keréknymok* (szerkesztés alatt)

Az elmúlt négy év alatt számos cikket publikáltam ebben a témában, így ezeket felhasználva szeretnék elkészíteni egy angol nyelvű monográfiát az Avatamszaka-szútra kínai kommentárjairól, amely hiánypótló lenne a nemzetközi szakirodalomban.

A kutatási eredményeimről az alábbi nemzetközi konferenciákon számoltam be:

2004 Huayan Conference (Budapest, szervező)

2005 Chinese Buddhism (Los Angeles)

International Association of Buddhist Studies 14. konferenciája (London)

2006 European Association of Chinese Linguistics 4. konferenciája (Budapest, Language and Commentary panel szervezője)

Chinese Buddhist Historiography (Hamburg)

2007 Fordítói Konferencia (Beijing)

Stein Aurel and Dunhuang (Budapest)

Buddhizmus helyi színei (Budapest)

